

Іменник. Повторення вивченого матеріалу

Іменник — це частина мови, яка означає особу чи предмет і відповідає на запитання *хто? що?* (наприклад, черговий, патріот, птеродактиль).

Як самостійна частина мови, іменник має такі морфологічні ознаки: рід, число та відмінок.

Рід іменників визначають зазвичай за їхніми закінченнями.

Чоловічий рід	Жіночий рід
біль, дріб, живопис, кір, насип, нежить, перекис, пил, продаж, Сибір, сип, собака, степ, степінь, ступінь, толь, тюль, фенхель, шампунь, ярма- рок	антресоль, бандероль, бешамель, бязь, вермішель, гуаш, жовч, заполоч, каніфоль, мігрень, нехворощ, обитель, папороть, путь, ретуш, розкіш, суміш, фланель, шагрень

Рід невідмінюваних іншомовних іменників залежить переважно від їхнього значення.

Назви осіб чоловічої статі належать до чоловічого роду (мсьє, рефері, імпресаріо, тореро); жіночої статі — до жіночого роду (міс, леді, мадам, фрау).

Назви тварин належать до чоловічого роду: жвавий поні, повільний гризлі, голосистий какаду.

Назви неістот належать до середнього роду: шосе, кіно, таксі, меню, рагу.

Але частина іменників-назв неістот має рід відповідно до роду родової назви.

Наприклад, до чоловічого належать сулугуні (сир), шимі (танець), сироро, майстро, грего (назви вітрів).

До жіночого роду зараховують назви: цеце (муха), івасі (риба), салямі (ковбаса), кольрабі (капуста), авеню (вулиця).

За загальною назвою визначаємо й рід іншомовних незмінюваних власних назв: екзотична Гаїті (країна), гористий Гаїті (острів), знаменитий Прадо (музей).

Іменники мають два числа: однину й множину.

Частину іменників уживають здебільшого лише в однині. Вони означають:

- а) назви речовин: залізо, чорнило;
- б) збірні назви: студентство, молодь, каміння;
- в) назви дій, якостей, почуттів: молотьба, хода, бджільництво, байдужість, поспішність, гнів, дружба;
- г) власні назви: Ольга, Степан.

Незначна частина іменників має тільки множину. Вони переважно означають:

- а) назви парних предметів: ножиці, сани, ворота;
- б) деякі збірні назви: діти, кури, дрова;
- в) назви дій, станів, почуттів (переважно із суфіксом -ощ-): лінощі, веселощі, пахощі, жнива;
- г) деякі власні географічні назви: Суми, Карпати, Альпи.

Під час відмінювання іменників вічним каменем спотикання залишається саме кличний відмінок, тому пригадаймо його особливості.

Іменники жіночого роду мають такі закінчення:

- о: Ганно, Ларисо, мамо, дівчино;
- е(є): Наталіє, Маріє, круче;
- ю: деякі іменники м'якої групи з пестливим значенням (матусю, доню, Галю).

Іменники чоловічого й спільного роду мають такі закінчення:

- о: Миколо, старосто;
  - е: Павле, Дніпре, мере, друже, козаче.
- Також закінчення -е мають деякі слова на -ець: хлопче, кравче;
- у : Джеку, Олегу (Олеже), батьку, читачу;
  - ю: іменники м'якої групи: Василю, Сергію, учителю.

Утворюємо імена по батькові за допомогою суфіксів: чоловічі — -ович, -йович (рідше — -ич, -іч); жіночі — -івна, -івн(а) .

Пам'ятаймо творення таких імен по батькові:

- Григорій — Григорович, Григорівна;
- Євгеній — Євгенович, Євгенівна;
- Яків — Якович, Яківна;
- Ілля — Ілліч, Іллівна.

Паралельні форми утворюють:

- Хома — Хомич і Хомович;
- Лука — Лукич і Лукович;

Сава — Савич і Савович;
Кузьма — Кузьмич і Кузьмович;
Микола — Миколович і Миколайович.

Практичні завдання

1. Запишіть іменники у формі кличного відмінка однини у дві колонки: 1) із закінченням -е (-є); 2) із закінченням -ю.

Ганнуся, Ксенія, Офелія, Анатолій, поезія, Наталя, Натуся, Овідій, Ефіопія, Наталія, гортензія, Валя, Англія, естонець, Гренландія, розмай, енергія, надія.

Відповідь.

Із закінченням -е (-є)	Із закінченням -ю
Ксеніє	Ганнусю
Офеліє	Анатолію
поезіє	Наталю
Ефіопіє	Натусю
Наталіє	Овідію
гортензіє	Валю
Англіє	естонцю
Гренландіє	розмаю
енергіє	
надіє	

2. Випишіть іменники, які змінюються за числами.

Бровари, броварі, папери, долари, виступи, Прилуки, кокоси, фінанси, романси, школи, канікули, кущі, лінощі, змагання, озера, ворота, ліки, пороги, сценарії, балони, макарони, перегони, кеглі, обценьки, витребеньки.

Відповідь.

Броварі, папери, долари, виступи, кокоси, романси, школи, кущі, змагання, озера, пороги, сценарії, балони, кеглі.

3. З'ясуйте рід іменників та запишіть їх із відповідним прикметником. Наприклад, кольрабі — ж.р., корисна кольрабі.

Турамі, бенді, авокадо, путасу, шимі, сироко, суфле, сабо, гризлі, кабукі, торнадо, гінді, авеню, жако, зебу, інтермецо, манго, глясе, сулугуні, есе, ранчо, салями.

Відповідь.

Жіночий рід: турамі, путасу, гінді, авеню, салями.

Середній рід: авокадо, манго, глясе, суфле, інтермецо, сабо, есе, ранчо.

Чоловічий рід: гризлі, жако, зебу, сулугуні, бенді, кабукі, шимі, сироко, торнадо.

Рекомендовані джерела

1. Підручник «Українська мова, 10 клас» / О. В.Заболотний, В. В. Заболотний. Київ: Генеза, 2018. 192 с.

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/394-ukrayinska-mova-zabolotniy-10-klas.html>

2. Підручник «Українська мова, 10 клас» С. В. Шевчук. Київ; Ірпінь: Видавництво «Перун», 2018. 256 с.

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1233-ukrainska-mova-10-klas-shevchuk.html>

3. Підручник «Українська мова» І. Ющук / І. П. Ющук. Тернопіль: Богдан. 2018. 208 с. URL: <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/10-klas-ukrajinska-mova-jushhuk-2018.pdf>